

CZU 378.1+377.1: 796.01

¹ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6799-3535>

e-mail: reaboi.natalia@gmail.com

²ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8265-0079>

e-mail: liviu.mironov@mec.gov.md

³ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6482-2554>

e-mail: sportscola@mai.ru

MONITORIZARE ȘI EVALUARE – UN OBIECTIV AL REFORMEI ÎN DOMENIUL CULTURII FIZICE ȘI SPORTULUI CA FACTOR IMPORTANT PENTRU SPECIALIȘTII DIN DOMENIU

¹Reaboi Natalia, ²Mironov Liviu, ³Tiuliu Serghei,

¹Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău, Republica Moldova

²Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova

³Școala sportivă pentru copii și adolescenți din Vulcănești

Keywords: *physical culture and sport, planning, monitoring, assessment, transparency, participation, strategic development, specialists in the field.*

Abstract: *In the Republic of Moldova, sport has not been a priority at the political level, its importance as a strategic national area of development is insufficiently understood. Awareness of the relationship between sport and related fields is needed – education and sport, health and sport, quality of life and sport, tourism and sport, local development and sport, future generations and sport, community values and sport. It is also essential to convey a coherent message on the essence of the national strategy in sport, which generates an understanding of the importance of sport for the future and an engagement of stakeholders to make sport a national priority.*

Obtaining support at the level of political and administrative leadership is an essential factor for the success of the process of planning, monitoring, evaluation, transparency and creating a positive environment for the assumption and implementation of the strategy, after its elaboration.

Actualitatea. Asigurarea unei funcționări eficiente a mecanismelor de monitorizare și evaluare în domeniul culturii fizice și sportului constituie un

obiectiv anunțat în mai multe rânduri în programele de guvernare de-a lungul anilor. În 2023 va fi elaborată și aprobată Strategia de dezvoltare a culturii fizice și sportului în Republica Moldova pentru anii 2023-2033. Documentul de strategie va avea la bază percepția obiectivă a necesității creării unui cadru comun, capabil să asigure dezvoltarea durabilă a culturii fizice și sportului prin acțiuni concrete.

Concomitent, Strategia va consolida cadrul instituțional de coordonare a proceselor de reformă și a asistenței partenerilor de dezvoltare în domeniul culturii fizice și sportului. Implementarea practică și valorificarea componentelor Strategiei vor contribui la identificarea factorilor strategici cheie care vor influența domeniul sportului de o manieră determinantă pe o perioadă lungă de timp, de utilizarea cunoașterii dobândite în faza de analiză preliminară pentru a construi o viziune de dezvoltare ambițioasă dar realistă și a creiona principalele direcții strategice de acțiune menite să susțină efortul tuturor specialiștilor implicați în acest domeniu pentru a transforma viziunea în realitate.

Obiectivul general al Strategiei ar trebui să fie edificarea unei planificări strategice, accesibile, eficiente, transparente, profesioniste și responsabile față de comunitatea sportivă, care să corespundă standardelor internaționale, să asigure dezvoltarea unui set comun de indicatori de performanță și să contribuie la promovarea valorilor culturii fizice și sportului din Republica Moldova.

Această Strategie trebuie să fie gândită ca un instrument de direcționare și integrare a eforturilor desfășurate la toate nivelurile și de către toate entitățile implicate în fenomenul sportiv. Cel mai mare risc al unui demers strategic este pierderea perspectivei macrosistemice și urmărirea unor detalii, care deși importante la nivel micro, nu vor produce o schimbare la nivel structural, efectul fiind unul de reducere a încrederii în eficacitatea unui astfel de demers și creșterea rezistenței la schimbare.

Monitorizarea și evaluarea în domeniul culturii fizice și sportului sunt niște instrumente de management extrem de importante pentru planificarea și realizarea diferitor activități, evenimente sportive, proiecte și programe naționale și internaționale.

Cele mai importante diferențe dintre monitorizare și evaluare sunt prezentate în tabelul de mai jos:

Este continuă, permanentă.	Este periodică: în anumite momente cheie, cum ar fi la începutul, la mijlocul și la finele proiectului
Răspunde la întrebarea „ce?”. Urmărește și documentează progresul.	Răspunde la întrebarea „de ce?”. Este o analiză aprofundată. Compară rezultatele obținute cu cele planificate.

Se concentrează asupra resurselor financiare, materiale, umane utilizate (input), asupra activităților, produselor obținute, procesului de implementare.	Se concentrează asupra relației dintre resursele utilizate și rezultatele obținute; rezultate vs. costuri; asupra procesului/ strategiei utilizate pentru a atinge rezultatele; asupra impactului și durabilității.
Oferă informații despre activitățile realizate și rezultatele obținute.	Oferă informații privind cum și de ce au fost obținute rezultatele. Contribuie la dezvoltarea anumitor teorii și modele pentru a produce schimbare.
Atenționează managerii asupra problemelor apărute și propune opțiuni pentru soluționarea acestora.	Oferă managerilor strategii/abordări și politici.
Sursa: UNICEF, 1991. WFP, mai 2000.	

Monitorizarea și evaluarea ne pot oferi informații benefice pentru a planifica mai eficient activitățile de perspectivă, a aloca rațional resursele și a asigura un sprijin în desfășurarea oricăror activități cu caracter sportiv. Este un sistem de tehnici și un mecanism de identificare a schimbărilor de perspectivă în domeniul culturii fizice și sportului.

Scopul principal al monitorizării și evaluării este de identificare din timp a potențialelor blocaje în implementarea actelor normative și atingerea obiectivelor propuse de specialiști pentru a lua măsurile necesare eliminării acestor riscuri sau atenuării efectelor lor în domeniul culturii fizice și sportului.

Concept și abordare. Contextul dinamic, precum și al volumului mare de investiții publice preconizate a fi derulate în următoarea perioadă impune un cadru instituțional suplă și flexibil pentru implementarea și monitorizarea periodică a implementării actelor normative în domeniu.

În contextul instituțional dat – multipli specialiști din domeniu cu atribuții și responsabilități complementare – procesul de monitorizare și evaluare poate fi realizat în mod eficient de către o unitate organizațională creată în mod expres în acest sens – *Unitatea de Management și Implementare* a Strategiei de dezvoltare a culturii fizice și sportului 2023-2033, care va fi integrată în structura internă a Ministerului Educației și Cercetării al Republicii Moldova. Structura propusă va trebui să reflecte structura sistemului educațional din Republica Moldova și să includă reprezentanți relevanți din domeniu.

Astfel aceasta ar trebui să includă reprezentanții următoarelor instituții:

- 1) Ministerul Educației și Cercetării (rol de coordonare);
- 2) Ministerul Sănătății;
- 3) Comitetul Național Olimpic și Sportiv;
- 4) Comitetului paralimpic;
- 5) Direcția Generală Educație, Tineret și Sport;

6) Instituțiile de învățământ *extrașcolar publice* și asociațiile obștești cu profil sportiv;

7) Federațiile sportive naționale de profil;

8) Cluburile Sportive;

9) Reprezentanți Universității de Stat de Educație Fizică și Sport;

10) Reprezentanți din domeniul culturii fizice și sportului (în funcție de stadiu de implementare/natura proiectelor analizate).

În demersul de monitorizare și evaluare în domeniul culturii fizice și sportului, coordonarea Unității de management și implementare revine reprezentanților Ministerului Educației și Cercetării care vor coopera și colabora cu ceilalți membri ai Comisiilor dar și cu direcțiile din cadrul Ministerului, în funcție de necesități, pentru furnizarea de expertiză.

În același timp, au fost adoptate mai multe acte normative și metodologice, care au reformat conceptual o serie de instituții/organizații cheie din domeniul culturii fizice și sportului și anume:

1) Metodologia privind continuarea procesului de instruire și antrenament la distanță în condiții de carantină pentru instituțiile sportive;

2) Repere metodologice privind organizarea procesului educațional în școlile sportive în anul de studii 2020-2021;

3) Repere metodologice cu privire la menținere unui stil de viață sănătos în perioada de carantină;

4) Regulamentul–cadru cu privire la mecanismul de finanțare a federațiilor sportive naționale;

5) Regulamentul de conferire a titlurilor și categoriilor sportive în domeniul culturii fizice și sportului (2022-2025) etc.

Deși au fost realizate parțial schimbări instituționale esențiale, totuși aceste schimbări au conferit activității specialiștilor din domeniu un nivel calitativ nou.

Sporirea monitorizării și evaluării sistemului *învățământului extracurricular* constituie un obiectiv–cheie al reformei în domeniul culturii fizice și sport. Strategia de reformă a acestui sistem este punctul de pornire, care ar trebui să dezvolte propriul plan de organizare și funcționare, să aibă suficientă autonomie internă pentru a funcționa cât mai agil în relație cu misiunea sa: monitorizarea și evaluarea implementării indicatorilor de performanță.

Organizarea Unității de Management și Implementare ar trebui să urmărească următoarele principii:

- Participare, transparență, eficiență;
- Cel puțin o întâlnire pe an;

• În cadrul Unității de Management și Implementare se va constitui o Comisia de Monitorizare a Implementării Strategiei care va fi desemnată de către reprezentanții Ministerului, formată din experți din domeniu.

• Raport de monitorizare și evaluare al acestei comisii ar trebui să cuprindă activitatea acoperită în anul respectiv și să conțină informații cu privire la:

- stadiul implementării;
- principalele obstacole și provocări întâlnite pe parcurs;
- măsuri preconizate pentru înlăturarea sau rezolvarea provocărilor întâmpinate;

• Pe baza Raportului de evaluare prezentat va aduce la cunoștința Unității de Management și Implementare măsurile concrete ce se impun pentru atingerea obiectivelor propuse în promovarea și dezvoltarea culturii fizice și sportului;

• După prezentarea și dezbateră în cadrul întâlnirii a Unității de Management și Implementare a raportului anual de implementare, a planului anual de acțiune și a raportului de monitorizare pentru anul anterior și a planului pentru anul în curs, aceste vor fi aduse la cunoștința conducerii Ministerului de resort și a organelor competente.

Produsele activităților de monitorizare și evaluare vor fi valoroase pentru factorii decizionali, dacă vor fi folosite corespunzător principiile de lucru și dacă li se va da importanța pe care o merită, dincolo de un exercițiu birocratic.

În acest scop, experții Comisiei trebuie să-și perfecționeze cinci aspecte ale activității:

1) Să convertească volume enorme de date în informații cu semnificație, relevante;

2) Să se angajeze într-un dialog direct cu specialiștii din domeniu, nu doar prin intermediul rapoartelor, ci prin vizite în teren și „auditori” aleatorii, precum și prin comparații internaționale, astfel încât să ofere factorilor decizionali cele mai relevante informații cu privire la gradul de implementare;

3) Să capteze atenția factorilor decizionali și să o devieze de la constrângerile impuse de reglementări către evaluarea și înțelegerea nepartinică a situațiilor;

4) Să ofere factorilor decizionali cele mai bune opțiuni de influențare a deciziilor. Aceste opțiuni rezultă din analizarea datelor și informațiilor prezentate;

5) Să înțeleagă și să țină cont de faptul că toate cele descrise mai sus au loc într-un context saturat de incertitudini și că, în cazul proiectelor de dezvoltare a domeniului sportului, calea către rezultate este influențată de factori sociali, morali și psihologici aflați în afara domeniului strategiilor. Amploarea și forma schimbărilor sunt dificil de previzionat.

Monitorizarea și evaluarea proastă în domeniul culturii fizice și sportului reprezintă pericole (sau amenințări) care pot influența negativ, semnificativ și pe

termen lung dezvoltarea domeniului sportului la nivel național și internațional. Este vorba de acel gen de probleme care, lăsate nerezolvate, vor afecta puternic viitorul sportului în Republica Moldova. Definirea listei de erori strategice presupune analiza profilului strategic, capacitatea instituțională existentă precum și elementele specifice domeniului și mediului extern.

Concluzii și recomandări. În conformitate cu standardele internaționale privind o mai bună reglementare, indicatorii de rezultat în urma monitorizării și evaluării ar trebui să fie: relevanți - strâns legați de obiectivele care trebuie atinse; acceptați – de către personal și părțile interesate; rolul și responsabilitățile indicatorului trebuie să fie bine definite; credibili pentru persoanele care nu sunt experți, lipsiți de ambiguitate și ușor de interpretat; indicatorii trebuie să fie cât mai simpli și mai robuști cu putință; simplu de monitorizat – colectarea datelor ar trebui să fie posibilă la costuri reduse; rezistenți la manipulare.

Astfel, procesul de monitorizare și evaluare trebuie realizat pornind de la Planul anual de Implementare care trebuie să cuprindă un set de indicatori de rezultat conectați cu Propunerile de Proiecte, Măsurile și Acțiuni Orientative. Acești indicatori vor fi dezvoltați anual pornind de la planurile operaționale ale Ministerului Educației și Cercetării, de către Unitatea de Management și Implementare.

Bibliografie

1. CALLO, T. *Paradigma conceptuală a monitorizării*. În: Unitatea de învățământ: Management educațional. Chișinău: Ginivas, 2002. p. 32-35.
2. CUCOȘ, C. *Pedagogie și axiologie*. București: Editura Didactica și Pedagogică, 1995. 160 p.
3. JUC, N. *Monitorizarea asigurării calității educației în unitatea școlară*. Teza de doctor în pedagogie. Chișinău: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, 2011.
4. JUC, N. *Reconsiderarea monitorizării din perspectiva calității educației*. În: Studia Universitatis, nr.9 (29), Chișinău: USM, 2009, p. 41.
5. *Monitorizarea și evaluarea activităților cu tinerii*. Ghid pentru tineri și profesioniști care lucrează cu tinerii. Chișinău, 2006. 98 p.
6. *Strategia de dezvoltare a culturii fizice și sportului în Republica Moldova*. Ministerul Tineretului și Sportului al R.M. Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport. Chișinău, 2012.
7. *Strategia Națională pentru Sport – Document strategic cadru*. Ani de aplicare: 2022-2032. Ministerul Sportului al României.
8. ЛЕОНТЬЕВ, А.Н. *Деятельность Сознание личность*. Учебное пособие 2-е издание стереотипное. Москва: Смысл: Академия, 2005. 352 с.